

علل گرانی فرآورده‌های دامی در سال ۱۳۹۰

کد موضوعی: ۲۵۰

شماره مسلسل: ۱۲۴۰۲

خردادماه ۱۳۹۱

دفتر: مطالعات زیربنایی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۳	بررسی وضعیت عرضه خوراک دام در پنج سال اخیر
۶	علل گرانی محصولات و فرآورده‌های دامی
۱۱	آثار تحریم‌ها در افزایش قیمت کنجاله سویا
۱۳	ارزیابی و جمع‌بندی
۱۶	نتایج و پیشنهادها
۱۹	منابع و مأخذ

علل گرانی فرآورده‌های دامی در سال ۱۳۹۰

چکیده

تجربه‌های شکل گرفته در امر تنظیم محصولات کشاورزی، بیانگر آن است که، به واسطه مشکلات جدی و ساختاری در امر تنظیم بازار کشور، دولت در لحاظ کردن ملاحظات مربوط به منافع تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان، اولویت را به تولیدکنندگان نداده است و در فرآیندهای تصمیم‌گیری و تخصیص منابع برای حل معضل گرانی و تنظیم بازار، بخش وسیعی از منابع کشور، صرف اجرای سازوکارهای سهل‌الوصول از جمله واردات بی‌رویه محصولات غذایی می‌شود بدون اینکه در کنار آن یک اراده جدی برای رویارویی با این مشکلات ریشه‌دار و ساختاری تدارک دیده شده باشد.

افزایش شدید و بسیار بیشتر از نرخ تورم قیمت فرآورده‌های دامی از فصل زمستان ۱۳۹۰ تاکنون، بررسی زنجیره تولید این فرآورده‌ها را ضروری می‌نمود. بررسی‌ها نشان دادند که با وجود موجودی مناسب و تأمین شده از تولید داخل و واردات خوراک دام و از جمله کنجاله سویا و وجود تعادل بین عرضه و تقاضا، به‌صورت دوره‌ای بازار این محصولات، متأثر از سودجویی واردکنندگان خوراک دام (به‌ویژه کنجاله سویا) مواجه با مشکلات و نوسانات قیمتی شده است که این امر مهمترین علت افزایش فرآورده‌های دامی از شروع فصل زمستان ۱۳۹۰ تاکنون بوده است و پیش‌بینی می‌شود رفع برخی اشکالات و بهره‌برداری بهینه‌تر از امکانات در زمینه تولید و واردات خوراک دام، زمینه‌های بروز این چالش‌ها را به حداقل برساند.

مقدمه

تولید در بخش کشاورزی ایران به دلایل گوناگون ایام پرتلاطمی را سپری می‌کند. در چنین شرایطی کاملاً طبیعی است که تولیدکننده و سیاستگذاران در تشخیص اولویت‌ها و انتخاب جهت‌گیری‌ها در معرض سرگردانی و رفتارهای متناقض قرار بگیرند. ازسوی دیگر شرایط اقتصادی و نوسانات شدید قیمت ارز و نحوه اجرای سیاست‌های اجرایی و تنظیم بازار، سبب می‌شود که جهت‌گیری‌های صحیح و کارآمد تولیدکنندگان با طیفی از چالش‌های تصمیم‌گیری در عرصه سیاستگذاری مواجه شود.

در چنین فضایی و در چارچوب اقتصاد سیاسی رانتی، قاعده رفتاری مسلط آن است که صدای مولدها و تولیدکنندگان کمتر شنیده شود و این اراده غیرمولدهاست که معمولاً می‌تواند خود را بر سیاستگذار تحمیل نماید.

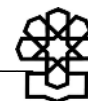
گرانی و تنظیم بازار این روزها به اصلی‌ترین مسئله کشور تبدیل شده و تلاش برای یافتن راهکاری به‌منظور برون‌رفت از شرایط کنونی در دستور کار سیاستگذار قرار گرفته است. گرانی‌های اخیر فارغ از هرگونه نگاه جناحی برآمده از سیاست‌های نادرست اقتصادی است. شاید به جرئت بتوان گفت واردات بی‌رویه محصولات و عدم پایبندی سیاستگذار به تعهدات و اجرای سیاست‌های حمایتی از بخش تولید، مهمترین عوامل بروز پدیده‌ای به‌نام گرانی باشد و در سال جاری برای تولیدکنندگان با فشارهای بیشتری نسبت به سال‌های گذشته همراه شده است. گرانی شدید فرآورده‌های دامی، نشان‌دهنده وجود اختلال در زنجیره تولید فرآورده‌های دامی است.

خوراک دام از کالاهایی ضروری محسوب می‌شود که مشمول دریافت ارز مرجع می‌باشند. در خوراک دام و به‌ویژه طیور، کنجاله سویا نقش مهمی ایفا می‌کند. قسمت اعظم کنجاله سویای مصرفی کشور وارداتی است. بررسی علل گرانی بیش از حد معمول کنجاله سویا و تأثیر آن بر تولیدات دامی و به‌ویژه گوشت مرغ، بیانگر وجود انحصار در واردات آن و سودجویی واردکنندگان و همچنین احتمال قصور دست‌اندرکاران واردات در کشور است.

در چنین شرایطی، اراده جدی برای رویارویی با این مشکلات ریشه‌دار و ساختاری و حتی نگرانی درخصوص تأمین نهاده‌های تولید در این بخش، ولو برای کوتاه‌مدت مشاهده نمی‌شود. سیاست‌های اجرایی در ماه‌های اخیر، فشارهای ناشی از رقابت نابرابر با کالاهای خارجی وارداتی را تشدید و عملاً تولیدکنندگان را در موضع ضعف قرار داده است، چراکه علیرغم تأکید دولت بر تأمین ارز مورد نیاز نهاده‌ها، از یکسو قیمت نهاده‌های وارداتی عملاً فراتر از قیمت‌های واقعی در بازار عرضه می‌شود و ازسوی دیگر حذف تعرفه واردات محصولات دامی و طیور و تأمین ارز مرجع برای واردات این قبیل محصولات عملاً عرصه رقابت را به نفع طرف خارجی مهیا می‌نماید. سیاست‌های اتخاذ شده در سال‌های اخیر، آسیب‌های خود را به بخش‌های مولد کشور و انگیزه‌های سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها تحمیل کرده است.

سؤال اینجاست که آیا با فضای حاکم بر بخش تولید در سال‌های اخیر می‌توان انتظار داشت که تولید و قیمت مطابق نظر سیاستگذار انجام گیرد؟ طبیعتاً نباید انتظار داشت که با دستور، قیمت‌های داخلی کاهش یابد. هیچ تولیدکننده‌ای که هزینه‌های آن کاهش پیدا نکرده باشد کالای خود را کمتر از حد معمول نمی‌فروشد چرا که ورشکستگی پایان تلخی برای او رقم خواهد زد.

این مطالعه با رویکرد ارائه راهکارها و توصیه‌های کارشناسی جهت سیاستگذاری و مدیریت

بهبود بازار خوراک دام و شناخت مناسب از عوامل تأثیرگذار بر بازار صورت گرفته است تا زمینه‌های تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری بهتر را فراهم نماید و در ایجاد تعادل در بازار مذکور و ساماندهی واردات خوراک دام و فرآورده‌های دامی نقش آفرینی نماید.

بررسی وضعیت عرضه خوراک دام در پنج سال اخیر

جدول ۱. تولید و واردات سه محصول جو، ذرت و کنجاله از سال ۱۳۸۶-۱۳۸۹ (هزار تن)

سال	جو			ذرت			کنجاله		
	تولید	واردات	ضریب خودکفایی (درصد)	تولید	واردات	ضریب خودکفایی (درصد)	تولید	واردات	ضریب خودکفایی (درصد)
۱۳۸۶	۳۱۰۴	۱۹۷	۹۴	۲۳۶۱	۲۶۸۳	۴۷	۴۴۸	۲۱۸۴	۱۷
۱۳۸۷	۱۵۴۷	۱۳۳۴	۵۴	۱۷۶۴	۳۳۹۷	۳۴	۴۰۴	۱۹۱۲	۱۷
۱۳۸۸	۳۴۴۶	۱۲۹۶	۷۳	۱۶۴۳	۳۸۵۴	۳۰	۳۴۱	۲۴۳۲	۱۲
۱۳۸۹	۳۲۰۹	۳۷۱	۹۰	۱۷۳۵	۳۹۳۴	۳۰	۳۱۹	۲۹۲۳	۱۰

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی و گمرک جمهوری اسلامی ایران.

جدول ۲. میزان تولید کنجاله طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۹ (هزار تن)

سال	کنجاله سویا	کنجاله کلزا	کنجاله دانه پنبه	جمع کل
۱۳۸۶	۱۳۴	۱۹۶	۱۱۸	۴۴۸
۱۳۸۷	۱۴۸	۱۴۵	۱۱۱	۴۰۴
۱۳۸۸	۱۵۶	۹۰	۹۵	۳۴۱
۱۳۸۹	۱۲۲	۱۱۰	۸۷	۳۱۹

مأخذ: همان.

جدول ۳. واردات مستقیم و غیرمستقیم کنجاله از سال ۱۳۸۵-۱۳۹۰ (هزار تن)

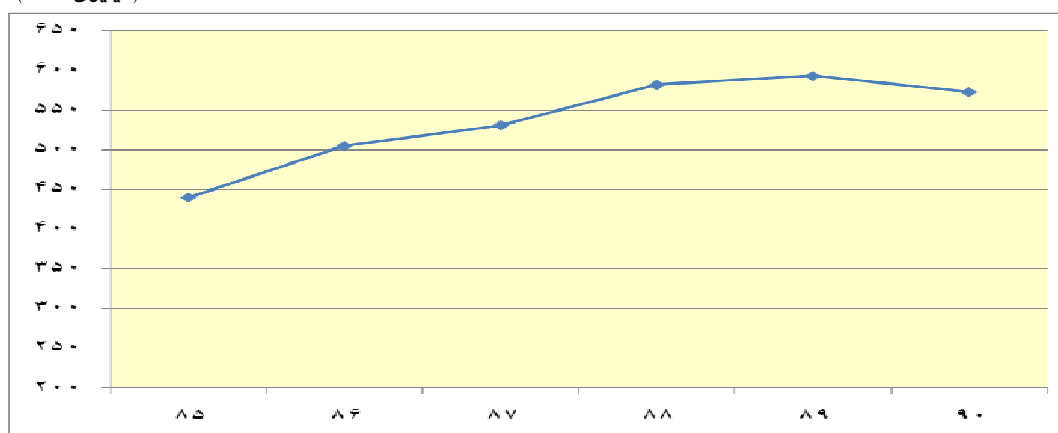
سال	واردات مستقیم کنجاله	واردات غیر مستقیم کنجاله*	مجموع
۱۳۸۵	۱۰۱۰	۷۶۱	۱۷۷۱
۱۳۸۶	۱۱۸۵	۹۹۹	۲۱۸۴
۱۳۸۷	۱۲۳۴	۶۷۸	۱۹۱۲
۱۳۸۸	۱۵۵۳	۸۷۹	۲۴۳۲
۱۳۸۹	۲۱۶۹	۷۵۴	۲۹۲۳
۱۳۹۰	۱۶۶۷	۳۹۹	۲۰۶۶

مأخذ: همان.

* کنجاله تولیدی از دانه‌های روغنی وارداتی، واردات غیرمستقیم کنجاله به‌شمار می‌آید.

نمودار ۱. تعداد طیور کشتار شده در کشتارگاه‌ها طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰

(میلیون قطعه)

مأخذ: آمار کشتارگاه‌های طیور کشور.

واردات مستقیم کنجاله سویا در سال ۱۳۹۰ بیشتر از واردات این کالا در سال ۱۳۸۸ است و این در حالی است که طیور کشتار شده در کشتارگاه‌ها در سال ۱۳۹۰ کمتر از طیور کشتار شده در سال ۱۳۸۸ است.

همچنین کاهش تولید مرغداری‌ها در سال ۱۳۹۰ که میزان مرغ کشتار شده در کشتارگاه‌ها را به کمتر از میزان آن در سال ۱۳۸۸ رسانید، نیز در کاهش مصرف کنجاله سویا نقش داشته است.

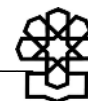
جدول ۴. میزان واردات جو، ذرت و کنجاله طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۰ (هزار تن)

سال	گندم دامی	جو	ذرت	کنجاله	مجموع
۱۳۸۶	۲۹	۱۹۷	۲۶۸۳	۲۱۸۴	۵۰۹۳
۱۳۸۷	۱۶۹	۱۳۳۴	۳۳۹۷	۱۹۱۲	۶۸۱۲
۱۳۸۸	۳۷۹	۱۲۹۶	۳۸۵۴	۲۴۳۲	۷۹۶۱
۱۳۸۹	۱۰۴	۳۷۱	۳۹۳۴	۲۹۲۳	۷۳۳۲
۱۳۹۰	۶۹	۱۱۳۱	۳۳۲۴	۲۰۶۶	۶۵۹۰
میانگین پنج‌ساله	۱۵۰	۸۶۶	۳۴۳۸	۲۳۰۳	۶۷۵۸

مأخذ: همان.

افزایش قابل توجه واردات خوراک دام در سال ۱۳۸۸ متأثر از خشکسالی سال قبل از آن صورت گرفت و در سال ۱۳۸۹ مانند اغلب کالاها و محصولات اساسی، با هدف مقابله با آثار اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها صورت گرفت و بخشی از این واردات در سال ۱۳۹۰ مورد استفاده قرار گرفت.

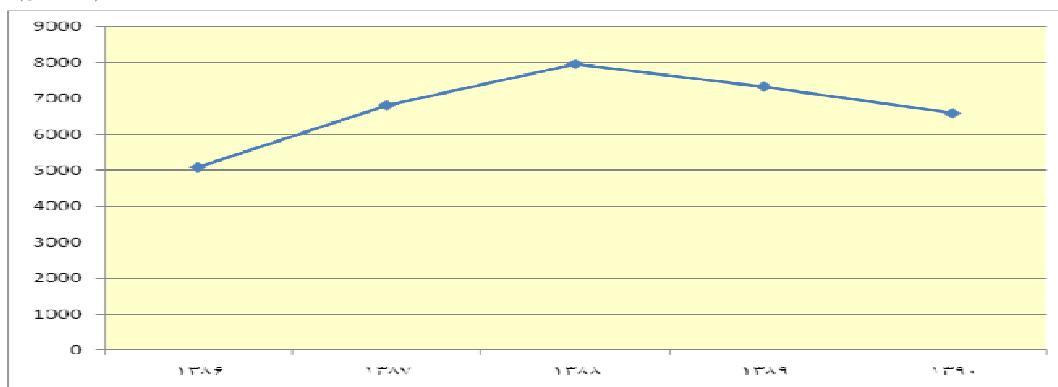
در اواخر سال ۱۳۸۹ و در نیمه اول سال ۱۳۹۰، برای کمک به تولیدکنندگان واحدهای تولیدی دام و

طیور در راستای کاهش آثار اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، حدود یک میلیون تن گندم به قیمت گندم دامی به تولیدکنندگان دام و طیور اختصاص یافت که بخش عمده آن جانشین ذرت در مرغاری‌ها شده است و در کاهش بخشی از واردات خوراک دام (به‌ویژه ذرت) در سال ۱۳۹۰ مؤثر بوده است.

نمودار ۲. روند میزان واردات مجموع گندم دامی، ذرت، جو و کنجاله طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۰

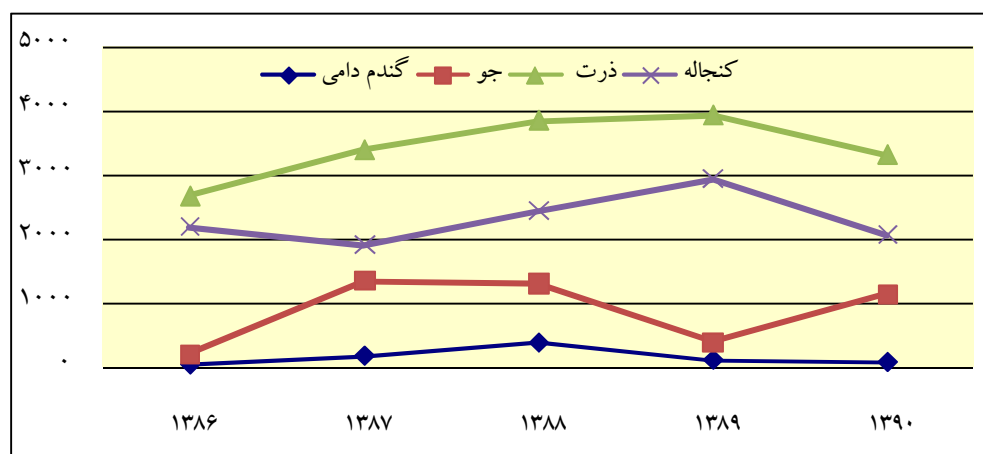
(هزار تن)

مأخذ: همان.

علیرغم کاهش کلی تولید محصولات زراعی، متأثر از آثار خشکسالی در سال زراعی گذشته که در شکل کاهش تولید جو و گندم و واردات بیشتر جو در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۸ نمود یافته است، در سال ۱۳۹۰ بخش قابل توجهی از گندم تولید داخل به‌واسطه پایین بودن قیمت خرید تضمینی گندم، به‌وسیله بخش خصوصی خریداری و به‌عنوان خوراک دام مورد استفاده قرار گرفت این موضوع در کاهش کلی واردات خوراک دام و به‌ویژه کاهش واردات ذرت مشخص است.

نمودار ۳. روند میزان واردات ذرت، جو و کنجاله طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۰ (هزار تن)

مأخذ: همان.

بررسی جداول و نمودارها نشان می‌دهد که در واردات و عرضه خوراک دام در پنج سال اخیر و از جمله سال ۱۳۹۰ اختلال و یا کمبودی که موجب گرانی متأثر از کمبود واردات باشد مشاهده نمی‌شود.

علل گرانی محصولات و فرآورده‌های دامی

در حوزه زیربخش دام و طیور واردات بی‌رویه گوشت و انحصار بازار نهاده‌های دامی تعادل در بازار محصول و نهاده‌های دامی را بر هم زده به طوری که هیچ‌گونه تناسبی بین هزینه‌های تولید و محصول تولیدکننده وجود نداشته است.

جدول ۵. مقایسه میانگین قیمت نهاده‌ها و فرآورده‌های دام و طیور در شهریورماه ۱۳۹۰ با سال ۱۳۸۹ (کیلوگرم - ریال)

شرح	میانگین قیمت	
	شهریور ماه ۱۳۹۰	نسبت به ماه مشابه سال قبل
ذرت	۳۰۸۲	۸۹/۲
کنجاله سویا	۵۰۸۷	۵/۹
جو	۳۳۶۸	۲۹/۵
سبوس گندم	۲۰۵۴	۴۷/۵
یونجه خشک	۲۵۵۸	۴۰/۴
مرغ زنده	۲۱۷۷۵	-۴/۰
گوشت مرغ آماده طبخ (خرده‌فروشی)	۳۲۲۶۱	-۰/۲
گوسفند زنده	۶۳۱۰۹	۲/۴
گوشت گوسفند	۱۳۷۱۴۵	۵/۰
گوساله زنده	۳۹۸۴۷	۵/۹
گوشت گوساله	۱۰۳۹۰۹	۶/۵
شیر	۴۶۸۳	۲/۶

مأخذ: شرکت پشتیبانی امور دام.

به استناد جدول فوق ملاحظه می‌شود که موج گرانی بی‌ضابطه در بخش دام از نهاده‌های مربوطه آغاز شده و علیرغم افزایش ۹۰ درصدی قیمت ذرت، ۳۰ درصد قیمت جو، ۴۸ درصد قیمت سبوس و ۴۰ درصدی قیمت یونجه قیمت محصولات تولید دامی و طیور افزایش محسوسی نداشته (قیمت مرغ زنده ۴- درصد، گوسفند زنده ۲/۴ درصد و گوساله زنده ۶ درصد رشد داشته است، به عبارتی روند افزایش قیمت محصولات با نهاده‌ها هیچ تناسبی نداشته است و این به دلیل واردات

بی‌رویه محصولات و فشار مضاعف بر تولید اتفاق افتاده است. طبیعی است، عدم تناسب قیمت محصول و نهاده و زیانده شدن فعالیت‌های تولیدی منجر به خروج طیف وسیعی از تولیدکنندگان از عرصه تولید و کاهش میزان تولید خواهد بود که در دوره‌های بعدی منجر به افزایش قیمت محصول خواهد شد.

حدود ۷۰ درصد هزینه گاوداری‌های شیری را خوراک دام تشکیل می‌دهد که حدود ۶۲ درصد از هزینه خوراک دام نیز علوفه مغذی و کنساتره (مانند جو، سویا و...) است که بخش قابل توجه و تأثیرگذاری از آن، از محل واردات تأمین می‌شود. بقیه علوفه شامل ۲۴ درصد یونجه و ۱۴ درصد هزینه خوراک دام را ذرت علوفه‌ای است که در سال ۱۳۹۰ به‌طور میانگین، هزینه‌های خوراک دام حدود ۶۵ درصد افزایش یافته است حدود ۱۰ درصد از هزینه‌های گاوداری به دارو، واکسن و تلقیح مصنوعی اختصاص دارد که بیش از دو برابر شده است و ۲۰ درصد از هزینه‌ها شامل دستمزد، حامل‌های انرژی و... است که این‌ها نیز از ۲۰ درصد تا ۹ برابر افزایش داشته‌اند و برآوردها نشان می‌دهد که، در مجموع هزینه‌های تولید شیر بیش از ۶۰ درصد افزایش داشته است. در این شرایط فشار برای کنترل قیمت شیر تولیدی، بر مشکلات تولیدکنندگان می‌افزاید.

برداشت‌های گوناگون از قانون در کنار سلیقه‌ای بودن اجرای قانون، تولید را از دریافت سهم قانونی خود محروم کرد. افزایش نقدینگی در افزایش سطح عمومی قیمت‌ها، به رشد تورم و در نتیجه رکود در اقتصاد دامن زد، بنابراین درحال حاضر بخش‌های مولد اقتصاد از جمله زیربخش دام و طیور نمی‌توانند به راحتی هزینه‌های فزاینده ناشی از رشد قیمت‌ها را مهار کنند. امروز هزینه‌های ۶گانه تولید از جمله هزینه‌های مالی به‌خاطر افزایش سود بهره وام‌ها، افزایش هزینه دستمزدها و افزایش هزینه واردات مواد اولیه به‌خاطر افزایش قیمت ارز از مشکلات تولیدکنندگان است. راهکاری که این روزها از سوی مسئولان برای کنترل قیمت‌ها در بازار مورد توجه قرار گرفته، اعمال برخوردهای تعزیراتی با تولیدکنندگان است. این درحالی است که مشکل گرانی امروز ناشی از افزایش بهای تولید را نمی‌توان با استفاده از ابزار تعزیرات و برخوردهای قانونی تعدیل و کنترل کرد. چراکه بخش وسیعی از ظرفیت‌های تولیدی خصوصاً در عرصه تولید شیر به‌دلیل سیاست‌های نامناسب دولت غیرفعال و تعطیل شده‌اند. برخوردهای احساسی و تصمیمات شخص‌محور راهکار مقابله با این پدیده نیست. دولت درحال حاضر به‌جای برخورد ریشه‌ای با این موضوع باز هم به واردات بی‌رویه کالاهای اساسی و محصولات غذایی روی آورده است. نگاهی به ترکیب واردات طی سال‌های اخیر و حتی موارد، مورد اشاره مصوبه ۲۴ میلیارد دلاری واردات تنظیم بازار مهر تأییدی بر واردات کالاها و محصولات مزیت‌دار داخلی است. واردات این کالاها در سال‌های اخیر منجر به از بین رفتن توجیه اقتصادی تولید داخل و افزایش بیکاری در کشور شده

است. باز کردن مجدد دروازه‌های کشور روی سیل عظیم محصولات وارداتی در سال حمایت از تولید ملی بدون شک اندک توان بخش مولد اقتصاد را از بین خواهد برد و عملاً باید شاهد زمین‌گیر شدن تولید و بلند شدن فهرست بیکاران در کشور باشیم.

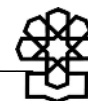
مسئولان اقتصادی باید با تولید مهربانانه‌تر از قبل عمل کنند. از ابتدای اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها تنظیم بازار داخلی از طریق کنترل و سرکوب قیمت تولید داخلی و واردات بی‌رویه محصولات، اگرچه در کوتاه‌مدت تا حدودی نظر سیاستگذار را تأمین کرد، اما عملاً با کاهش ذخیره‌های وارداتی موج گرانی آغاز شد. این درحالی بود که در همین مدت بخش وسیعی از ظرفیت‌های تولید در عرصه تولید گوشت و شیر کشور از چرخه تولید خارج شده‌اند و امکان تأمین نیاز از منابع داخلی کمتر از گذشته است.

جدول ۶. مقایسه میانگین قیمت نهاده‌ها و فرآورده‌های دام و طیور در فروردین‌ماه ۱۳۹۱ با سال ۱۳۹۰

درصد تغییرات	میانگین قیمت (کیلوگرم / ریال)		
	نسبت به ماه مشابه سال قبل	فروردین ۱۳۹۱	فروردین ۱۳۹۰
۳۰/۷	۵۴۷۷	۴۱۹۱	ذرت
۱۲۰/۴	۱۲۳۴۵	۵۶۰۲	کنجاله سویا
۶۵/۲	۵۸۹۱	۳۵۶۵	جو
۶۴/۳	۴۲۷۴	۲۶۰۲	سبوس گندم
۹۲/۰	۶۵۱۲	۳۳۹۱	یونجه خشک
۴۰/۱	۳۱۷۰۴	۲۲۶۲۴	مرغ زنده
۳۸/۲	۴۷۱۲۰	۳۴۰۹۵	گوشت مرغ آماده طبخ (خرده‌فروشی)
۳۲/۲	۸۰۰۱۶	۶۰۵۴۴	گوسفند زنده
۲۹/۲	۱۷۵۱۷۶	۱۳۵۶۱۹	گوشت گوسفند
۴۶/۰	۵۸۴۳۵	۴۰۰۳۳	گوساله زنده
۳۹/۶	۱۴۷۳۸۲	۱۰۵۵۵۴	گوشت گوساله
۴۷/۶	۶۲۷۵	۴۲۵۱	شیر

مأخذ: همان.

در بحث تأمین نهاده‌های دامی، اگرچه سیاستگذار بر تأمین ارز مرجع برای واردات نهاده‌ها اصرار و تأکید دارد که ارز مورد نیاز نهاده‌های وارداتی براساس نرخ ارز مرجع تأمین و پرداخت شده است، اما واقعیت موجود در بازار نهاده‌ها این موضوع را تأیید نمی‌کند.

جدول ۷. روند قیمت هفتگی ذرت، جو و کنجاله سویا (خوراک دام) از هفته منتهی

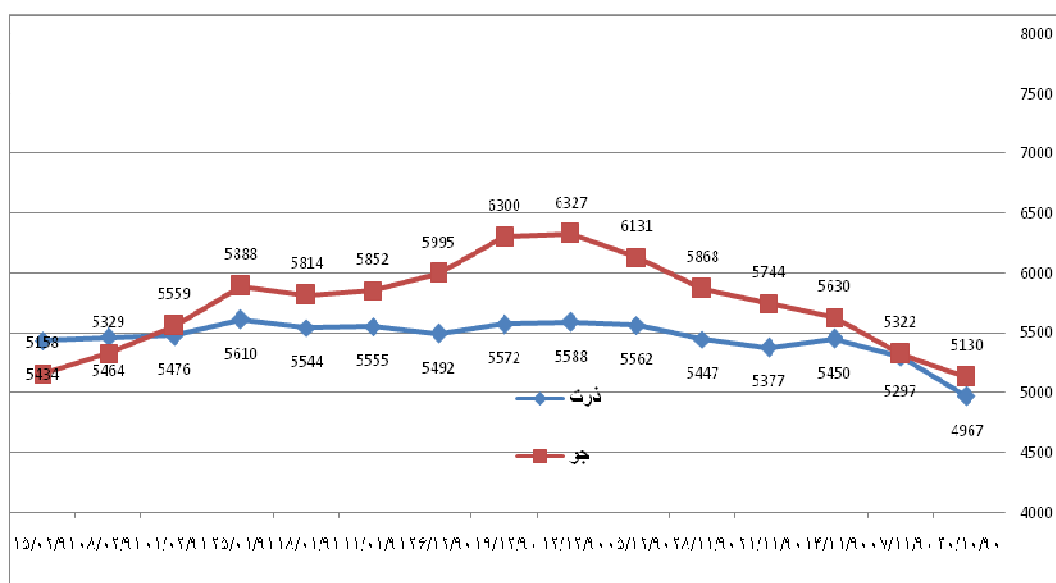
به ۳۰ دی ماه ۱۳۹۰ الی هفته منتهی به ۱۵ اردیبهشت ماه ۱۳۹۱

هفته منتهی به	ذرت	کنجاله سویا	جو
۱۳۹۰/۱۰/۳۰	۴۹۶۷	۵۷۱۳	۵۱۳۰
۱۳۹۰/۱۱/۷	۵۲۹۷	۶۶۳۳	۵۳۲۲
۱۳۹۰/۱۱/۱۴	۵۴۵۰	۷۰۵۲	۵۶۳۰
۱۳۹۰/۱۱/۲۱	۵۳۷۷	۷۰۷۴	۵۷۴۴
۱۳۹۰/۱۱/۲۸	۵۴۴۷	۷۲۸۰	۵۸۶۸
۱۳۹۰/۱۲/۵	۵۵۶۲	۷۵۵۱	۶۱۳۱
۱۳۹۰/۱۲/۱۲	۵۵۸۸	۹۳۲۸	۶۳۲۷
۱۳۹۰/۱۲/۱۹	۵۵۷۲	۱۰۱۸۹	۶۳۰۰
۱۳۹۰/۱۲/۲۶	۵۴۹۲	۱۰۷۲۷	۵۹۹۵
۱۳۹۱/۱/۱۱	۵۵۵۵	۱۱۳۹۳	۵۸۵۲
۱۳۹۱/۱/۱۸	۵۵۴۴	۱۲۶۴۳	۵۸۱۴
۱۳۹۱/۱/۲۵	۵۶۱۰	۱۳۱۱۲	۵۸۸۸
۱۳۹۱/۲/۱	۵۴۷۶	۱۲۲۳۵	۵۵۵۹
۱۳۹۱/۲/۸	۵۴۶۴	۱۲۷۶۷	۵۳۲۹
۱۳۹۱/۲/۱۵	۵۴۳۴	۱۵۲۲۵	۵۱۵۸

مأخذ: همان.

نمودار ۴. روند قیمت هفتگی ذرت و جو از هفته منتهی به ۳۰ دی ماه ۱۳۹۰ الی هفته

منتهی به ۱۵ اردیبهشت ماه ۱۳۹۱

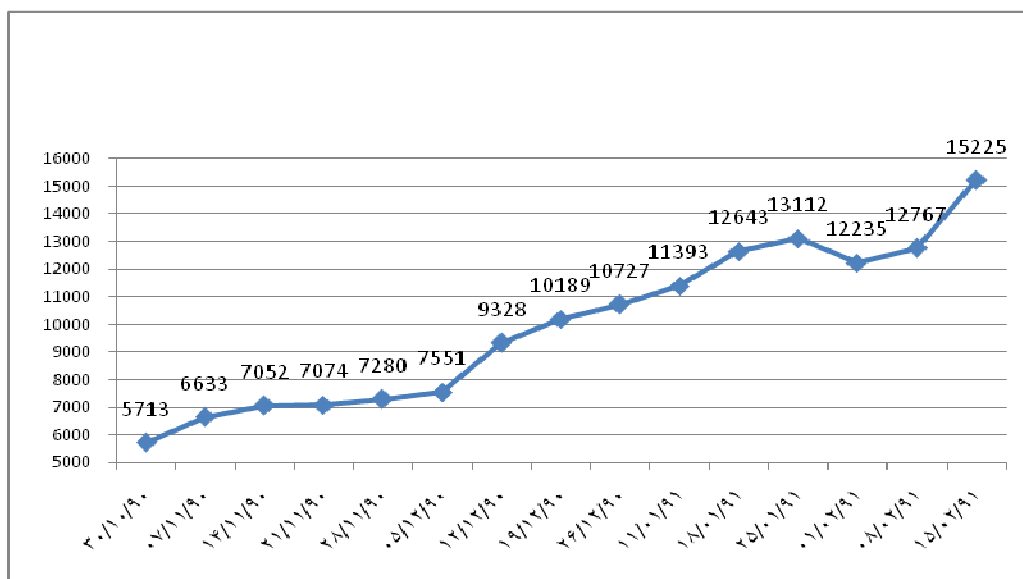

مأخذ: همان.

در دوره فوق‌الذکر بازار جو و ذرت برخلاف بازار کنجاله سویا شاهد نوسانات شدید و افزایش قیمت‌های غیرمعمول نبوده است. بنابراین نوسانات قیمتی کنجاله سویا را نمی‌توان صرفاً به نوسانات قیمت ارز مرتبط نمود زیرا در صورت پذیرش این ادله باید قیمت جو و ذرت نیز به همان نسبت افزایش می‌یافت. به عبارتی آشفتگی بازار کنجاله سویا عمدتاً ناشی از اقدامات سوداگری است و کنجاله سویا به‌عنوان یک نهاده وارداتی در هفته آخر دی‌ماه ۱۳۹۰ هر کیلوگرم معادل ۵۷۱۲ ریال بوده، اما قیمت این نهاده با ۱۶۶ درصد رشد به ۱۵۲۲۵ ریال در هفته منتهی به ۱۵ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۱ رسید.

نمودار ۵. روند قیمت هفتگی کنجاله سویا از هفته منتهی به ۳۰ دی‌ماه سال ۱۳۹۰ الی هفته

منتهی به ۱۵ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۱

مأخذ: همان.

با توجه به وابستگی شدید کشور به کنجاله سویا (حدود ۹۵ درصد) و عدم قابلیت جایگزینی سایر نهاده‌ها به‌جای این نهاده، قیمت این محصول تابعی از میزان دسترسی و حجم واردات است اما در سایر نهاده‌ها از جمله جو و ذرت امکان جایگزینی سایر نهاده‌ها وجود دارد. به عبارتی در بخش دام در صورت تغییر قیمت جو امکان جایگزینی ذرت گندم، سیوس گندم، یونجه و سایر کنجاله‌ها و تفاله‌ها وجود دارد به همین دلیل روند قیمت جو و ذرت منطقی‌تر رشد کرده است ضمن اینکه ضریب خودکفایی در این محصولات بیشتر می‌باشد.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که بین قیمت‌های جاری بازار کنجاله سویا با قیمت‌های جهانی کنجاله

سویا و یا تغییرات نرخ ارز هیچ ارتباط منطقی وجود ندارد و بخش عمده‌ای از نارسایی حاکم بر بازار نتیجه بی‌تدبیری و سوءمدیریت بخش می‌باشد. فارغ از آثار منفی این پدیده بر حجم تولید فرآورده‌های طیور در ماه‌های آتی به‌نظر می‌رسد، عدم هم‌خوانی قیمت نهاده‌ها در بازار با قیمت‌های جهانی و محدودیت‌های موجود برای تأمین ارز مرجع برای بخش می‌تواند این‌گونه نیز تفسیر شود که نوعی هم‌راستایی میان منافع کوتاه‌مدت مالی برخی عوامل دولتی با منافع سوداگران و به‌طور کلی آنهایی که چندان دغدغه تولیدی ندارند به‌ویژه واردکنندگان محصولات غذایی به‌وجود می‌آورد.

تجربه تاریخی نشان می‌دهد که به محض پدید آمدن اختلاف در سطح عمومی قیمت‌ها، هرگز دولت از طریق تقویت تولیدکنندگان به مقابله با مشکلات برنمی‌خیزد، بلکه در فرآیندهای تصمیم‌گیری و تخصیص منابع، بدون اعتنا به سرنوشت تولیدکنندگان به سرعت فرمان افزایش واردات داده می‌شد. این رویه‌ها در سال‌های اخیر انواع ناپایداری‌ها را در کل عرصه‌های تولید تحمیل کرده است که وضعیت تولید و بازار محصولات دامی (شیر و گوشت) انعکاس این سیاست‌هاست.

آثار تحریم‌ها در افزایش قیمت کنجاله سویا

تحریم‌ها تا حدودی، واردات خوراک دام و به‌ویژه کنجاله سویا را متأثر کرده است. این موضوع به‌ویژه در کنجاله سویا وارداتی از آرژانتین و کلاً آمریکای جنوبی که به‌صورت پلیت است و نسبت به کنجاله سویای هندی که به شکل پرک می‌باشد از کیفیت مناسب‌تری برخوردار است و اکنون واردات آن با مشکل بیشتری روبرو است آشکارتر است. با این وجود بررسی آمارهای واردات، تغییر قابل ملاحظه و میزان و روند کاهشی را در واردات خوراک دام و ازجمله کنجاله سویا نسبت به قبل از شدت گرفتن تحریم‌ها و افزایش قیمت ارز نشان نمی‌دهد.

جدول ۸. آمار واردات ۹ ماهه و ۱۲ ماهه جو در سال ۱۳۹۰

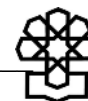
۱۲ ماهه		کشور	۹ ماهه		کشور
ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)		ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	
۱/۷۶	۵/۶۶	آذربایجان	۰/۳۸	۱/۳۲	آذربایجان
۲۱/۷۷	۶۳/۹۰	اتریش	۱۸/۹۷	۵۴/۴۸	اتریش
۱۲۷/۲۹	۴۰۰/۲۶	امارات متحده عربی	۸۴/۸۲	۲۷۲/۲۰	امارات متحده عربی
۱۸/۴۹	۴۸/۶۴	ترکیه	۹/۴۹	۲۵/۶۴	ترکیه
۲۰/۶۰	۶۰/۵۰	سوئیس	۲۰/۶۰	۶۰/۵۰	سوئیس
۶۳/۰۵	۱۸۸/۱۰	فدراسیون روسیه	۱۸/۶۴	۶۵/۸۲	فدراسیون روسیه
۴۲/۴۶	۱۳۸/۰۰	قزاقستان	۱۵/۱۰	۵۳/۰۳	قزاقستان
۷۲/۴۳	۲۱۰/۷۹	هلند	۵۳/۳۶	۱۶۳/۵۴	هلند
۴/۸۰	۱۴/۹۴	هند	۴/۸۰	۱۴/۹۴	هند
۰/۰۸	۰/۲۷	منطقه آزاد بندرانزلی	۲۲۶	۷۱۱	جمع
۳۷۳	۱۱۳۱	جمع			

مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران.

جدول ۹. آمار واردات ۹ ماهه و ۱۲ ماهه ذرت در سال ۱۳۹۰

۱۲ ماهه		کشور	۹ ماهه		کشور
ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)		ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	
۴۸/۴۸	۱۴۷/۵۷	اتریش	۳/۳۷	۱۰/۴۹	اتریش
۵۶۷/۲۸	۱۳۶۵/۴۳	امارات متحده عربی	۴۴۱/۱۴	۱۰۷۱/۴۵	امارات متحده عربی
۲/۰۱	۶/۱۹	اوکراین	۰/۶۵	۱/۸۵	اوکراین
۸۱/۱۶	۱۹۶/۰۰	برزیل	۳/۰۴	۸/۹۰	برزیل
۴۸۹/۶۴	۱۴۱۹/۱۶	سوئیس	۴۴۶/۶۶	۱۲۸۷/۷۲	سوئیس
۸/۴۷	۲۳/۰۵	فدراسیون روسیه	۳/۱۴	۷/۸۶	فدراسیون روسیه
۰/۱۳	۰/۳۹	هند	۰/۱۳	۰/۳۹	هند
۲۷/۶۲	۸۶/۰۰	هلند	۸۹۸	۲۳۸۹	جمع
۹/۱۴	۳۱/۰۱	جزایر انتیل هلند			
۰/۲۱	۰/۷۰	آذربایجان			
۱۲۳۴	۳۲۷۶	جمع			

مأخذ: همان.

جدول ۱۰. آمار واردات ۹ ماهه و ۱۲ ماهه کنجاله در سال ۱۳۹۰

۱۲ ماهه		کشور	۹ ماهه		کشور
ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)		ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	
۴۲/۹۴	۸۴/۲۶	آرژانتین	۳۰/۸۱	۶۰/۵۰	آرژانتین
۲۱/۰۰	۳۹/۹۰	اتریش	۲۱/۰۰	۳۹/۹۰	اتریش
۳۳۲/۲۷	۶۶۷/۶۸	امارات متحده عربی	۲۶۵/۲۳	۵۲۶/۸۳	امارات متحده عربی
۰/۰۲	۰/۰۴	ایالات متحده آمریکا	۰/۰۲	۰/۰۴	ایالات متحده آمریکا
۰/۶۵	۱/۳۱	بلژیک	۰/۶۵	۱/۳۱	بلژیک
۲۵۲/۹۰	۵۲۹/۶۹	سوئیس	۱۹۱/۲۷	۳۸۱/۱۷	سوئیس
۷۷/۳۶	۱۶۲/۵۶	هلند	۶۳/۹۸	۱۲۵/۴۱	هلند
۲۳/۵۶	۴۸/۷۳	هند	۲۱/۵۰	۴۳/۴۱	هند
۵/۲۱	۱۳/۰۳	جزایر انتیل هلند	۵۹۴	۱۱۷۹	جمع
۷۵۶	۱۵۴۷	جمع			

مأخذ: همان.

اما در مجموع، آثار تحریم‌ها با اختلاف فاز چندماهه بروز می‌کند و لذا تحریم‌ها، تأثیر چندانی بر میزان واردات خوراک دام نداشته و تغییری در میزان واردات سه‌ماهه پایانی سال ۱۳۹۰ نسبت به فصول دیگر سال مشاهده نمی‌شود و تأثیر آن بر قیمت کنجاله سویا نیز باید با حدود ۲۰ درصد افزایش قیمت مشاهده می‌شد به طوری که در پایان سال ۱۳۹۰ قیمت کنجاله سویا قابل عرضه به بازار، می‌توانست حداکثر ۵۵۰ تومان باشد.

با در نظر گرفتن قیمت‌های بین‌المللی، حتی اگر کنجاله سویا به قیمت ارز ناشی از صادرات نیز خریداری می‌شد، قیمت آن در بازار نمی‌توانست از ۸۰۰ تومان فراتر باشد. اما قیمت کنجاله سویا که تا آذرماه ۱۳۹۰ حدود ۴۰۰ تومان بود، در پایان سال ۱۳۹۰ به حدود ۱۳۰۰ تومان رسید.

ارزیابی و جمع‌بندی

علت گرانی یک محصول و یا کالا به‌طور کلی متأثر از تورم در جامعه است، اما در سطح داخلی به فرآیند تولید و مصرف آن نیز بستگی دارد. بزرگترین منشأ زیان تورم این است که در ماهیت این مشکل دچار خطا شویم. تورم بالا و رو به افزایش می‌تواند سیاستگذاران را به سمت اتخاذ راه‌های اشتباه، همچون کنترل دستمزدها و قیمت‌ها وسوسه کند و این تصور ایجاد شود که اگر تورم به معنای افزایش قیمت‌هاست، پس راه متوقف کردن تورم، جلوگیری از افزایش قیمت‌هاست.

ظاهراً علت افزایش قیمت‌ها بالا رفتن هزینه‌هاست که از آن به‌عنوان مارپیچ هزینه - فشار و یا

مارپیچ دستمزد - قیمت نامبرده می‌شود ولی واقعیت این است که این امر هیچ‌گاه منشأ اصلی تورم نبوده است، بلکه جلوه بیرونی و از آثار تورم است.

تأثیر کنترل‌ها اغلب به کسری تولیدات منجر می‌شود و وقتی که این کنترل‌ها برداشته می‌شوند، فشارهای تورمی‌ای که به شکل مصنوعی سرکوب شده بودند، ممکن است انفجارگونه آزاد شوند و به‌طور کلی نتیجه تلاش برای جلوگیری از تورم از طریق پایین نگه‌داشتن جزء به جزء قیمت‌ها و دستمزدها، به‌وجود آمدن ناکارایی بیشتر و افزایش و گسترش دامنه و مقیاس کنترل‌های مستقیم و ایجاد رانتهای اقتصادی است.

اما آنچه که سبب تورم است افزایش تقاضاست یعنی یک پدیده پولی است و افزایش در قیمت‌ها، ناشی از افزایش در تقاضاست و تورم بازتاب افزایش در حجم پول است. بسط بیش از اندازه حجم پول، عامل بنیادی منشأ تورم است و منبع دقیق پول اضافی در زمان‌های مختلف متفاوت بوده و هست.

تورم همواره پیامد افزایش سریع‌تر حجم پول از حجم تولید بوده است و چون حجم پول تحت کنترل دولت است، مسئولیت تورم همواره متوجه دولت است و دولت برای فرافکنی بار مسئولیت خود در تورم، آن را متوجه کسانی می‌داند که متقاضی افزایش هرچه بیشتر قیمت‌ها هستند و تورم را به دور تسلسل مارپیچ دستمزد - هزینه نسبت می‌دهد.

تورمی که در آن قیمت‌ها می‌توانند افزایش یابند یا اجازه افزایش دارند یعنی تورم نامقید بهتر از تورم سرکوب شده است که در آن قیمت‌ها پایین نگه داشته می‌شوند.

در صورتی‌که منشأ تورم کنترل نشود، کاهش برخی از قیمت‌ها و دستمزدها، بدون کاهش نرخ رشد حجم پول، تنها فشار تورمی را جابجا می‌کند و حقیقتاً این روش، تورم را علاج نخواهد کرد. در عین حال اگر همه قیمت‌ها و دستمزدها را پایین نگه داریم، پیامدهای آن نابودی نظام قیمت‌ها به‌عنوان ابزار سازمان‌دهنده فعالیت‌های اقتصادی خواهد بود. قطعاً از بین بردن منشأ فشار تورمی از طریق آهسته کردن نرخ بسط پولی، از همه روش‌های دیگر بهتر است.

با وجود اینکه نرخ تورم در کشور متأثر از بسط پایه پولی است، اما عوامل دیگری نیز در گرانی برخی کالاها و محصولات نقش‌آفرین هستند. لذا در صورتی‌که قیمت فرآورده و یا کالای مورد مصرف بیشتر از افزایش قیمت عمومی کالاها بوده باشد باید علل آن را در زنجیره تولید و مصرف آن کالا جستجو کرد. بررسی زنجیره تولید و مصرف فرآورده‌های دامی، نشان می‌دهد که مهمترین تغییر در زنجیره مذکور، افزایش قیمت خوراک و به‌ویژه کنجاله سویا بوده است.

در حال حاضر قیمت نقد سویای آرژانتینی (به فرم پلیت) به‌صورت عمده ۷۲۰ تومان است و قیمت سویای موسوم به سویای پشتیبانی که از سوی شرکت پشتیبانی امور دام و از طریق

جمع‌آوری نقدینگی مرغداران به شکل تحویل دو ماهه عرضه می‌شود ۸۴۰ تومان است. اغلب برخی تولیدکنندگان به علی مانند نداشتن نقدینگی در زمان جمع‌آوری از سوی شرکت پشتیبانی دام و... مجبور به خرید از بازار هستند و به‌طور کلی نحوه عمل به‌گونه‌ای است که همواره نیمی از تولیدکنندگان نیازمند به خرید از بازار هستند. این دسته از تولیدکنندگان در صورت درخواست خرید دو ماهه باید مبلغ ۹۰۰ تومان پرداخت کنند و برای خرید نقد مبلغ تا ۱۶۰۰ تومان نیز مطرح می‌شود.

شرکت پشتیبانی امور دام منابع و نقدینگی جمع‌آوری شده را در اختیار یکی از واردکنندگان قرار می‌دهد و این منابع در طول دو ماه، امکان گردش پول تا دو برابر مبلغ نقدینگی برای ایشان فراهم می‌کند. همچنین واردکننده مذکور به منابع بانکی قابل ملاحظه‌ای دسترسی دارد، درحالی که سایر واردکنندگان در مقادیر کوچک و اغلب در حد و یا کمی بیشتر از میزان مورد نیاز برای تولید خود قادر به واردات هستند که ناشی از مشکلات موجود در فرآیند واردات این کالاها در کشور از یکسو و کمبود نقدینگی سایر واردکنندگان از سوی دیگر است و در مجموع واردکننده مذکور، مهمترین و با در نظر نگرفتن واردکنندگان کوچک تنها واردکننده کشور است.

در صورت وجود نداشتن یک نوع انحصار و پشتیبانی آن از سوی مجموعه‌هایی در دولت، در شرایطی که قیمت خوراک دام و به‌ویژه کنجاله سویا به بیش از دو برابر قیمت منطقی (با سود معمول و عادلانه) در کشور توزیع می‌شد (و هم‌اکنون نیز با قیمت و سود بسیار بالاتر از معمول عرضه می‌شود) نهادهای دولتی و یا تشکیلات‌هایی مانند شرکت کوثر (وابسته به بنیاد شهید انقلاب اسلامی) که از منابع کافی برخوردار هستند قادر بودند با واردات کافی نسبت به کاهش قیمت در بازار اقدام کنند.

به‌نظر می‌رسد که گروهی متشکل از بخش خصوصی و عوامل دولتی با ایجاد موانع در سیر واردات خوراک دام با استفاده از ابزارهایی مانند، مجوزهای واردات (مجوزهای مورد نیاز زسوی وزارت صنعت، معدن و تجارت و همچنین مجوز صدور VIP برای خوراک دام، منابع بانکی مورد نیاز و...) امکان دسترسی به نقدینگی و...، به ایجاد انحصاری در واردات و عرضه این کالاها اقدام کرده‌اند.

نتایج و پیشنهادات

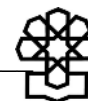
۱. مطالعه قیمت خوراک دام و فرآورده‌های دامی در شهریورماه ۱۳۸۹ تا شهریورماه ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که، موج گرانی بی‌ضابطه در بخش دام از نهاده‌های مربوطه آغاز شده و علیرغم افزایش ۹۰ درصدی قیمت ذرت، ۳۰ درصدی قیمت جو، ۴۸ درصدی قیمت سبوس و ۴۰ درصدی قیمت یونجه قیمت محصولات تولید دامی و طیور افزایش محسوسی نداشته است (قیمت مرغ زنده ۴- درصد، گوسفند زنده ۲/۴ درصد و گوساله زنده ۶ درصد رشد داشته است). به عبارتی روند افزایش قیمت محصولات با نهاده‌ها هیچ تناسبی نداشته و این به علت واردات بی‌رویه محصولات و فشار مضاعف بر تولید اتفاق افتاده است. طبیعی است، عدم تناسب قیمت محصول و نهاده و زیان‌ده شدن فعالیت‌های تولیدی منجر به خروج طیف وسیعی از تولیدکنندگان از عرصه تولید و کاهش میزان تولید خواهد بود که در دوره‌های بعدی منجر به افزایش قیمت محصول خواهد شد.

۲. با وجود اینکه نرخ تورم در کشور متأثر از بسط پایه پولی است، اما عوامل دیگری نیز در گرانی برخی کالاها و محصولات نقش‌آفرین هستند. لذا در صورتی که قیمت فرآورده و یا کالای مورد مصرف بیشتر از افزایش قیمت عمومی کالاها بوده باشد علل آن را در زنجیره تولید و مصرف آن کالا جستجو کرد. بررسی زنجیره تولید و مصرف فرآورده‌های دامی، نشان می‌دهد که مهمترین تغییر در زنجیره مذکور، افزایش قیمت خوراک و به‌ویژه کنجاله سویا بوده است.

۳. افزایش شدید و بسیار بیشتر از نرخ تورم قیمت فرآورده‌های دامی از فصل زمستان ۱۳۹۰ تاکنون، بررسی زنجیره تولید این فرآورده‌ها را ضروری می‌سازد. بررسی‌ها نشان دادند که با وجود موجودی مناسب و تأمین شده از تولید داخل و واردات خوراک دام و از جمله کنجاله سویا و وجود تعادل بین عرضه و تقاضا، به‌صورت دوره‌ای بازار این محصولات، متأثر از سودجویی واردکنندگان خوراک دام (به‌ویژه کنجاله سویا) مواجه با مشکلات و نوسانات قیمتی شده است که این امر مهمترین علت افزایش فرآورده‌های دامی از شروع فصل زمستان ۱۳۹۰ تاکنون بوده است.

در دوره شهریورماه ۱۳۸۹ تا اسفندماه ۱۳۹۰، بازار جو و ذرت برخلاف بازار کنجاله سویا شاهد نوسانات شدید و افزایش قیمت‌های غیرمعمول نبوده است. بنابراین نوسانات قیمتی کنجاله سویا را نمی‌توان صرفاً به نوسانات قیمت ارز و یا تأثیر تحریم‌ها مرتبط کرد زیرا در صورت پذیرش این ادله باید قیمت جو و ذرت نیز به همان نسبت افزایش می‌یافت. به عبارتی آشفتگی بازار کنجاله سویا عمدتاً ناشی از اقدامات سوداگری است.

۴. با توجه به وابستگی شدید کشور به کنجاله سویا (حدود ۹۵ درصد) و عدم قابلیت جایگزینی سایر نهاده‌ها به‌جای این نهاده قیمت این محصول تابعی از میزان دسترسی و حجم واردات است

اما در سایر نهاده‌ها از جمله جو و ذرت امکان جایگزینی سایر نهاده‌ها وجود دارد. به عبارتی در بخش دام در صورت تغییر قیمت جو امکان جایگزینی ذرت گندم، سبوس گندم، یونجه و سایر کنجاله‌ها و تفاله‌ها وجود دارد به همین دلیل روند قیمت جو و ذرت منطقی‌تر رشد کرده است ضمن اینکه ضریب خودکفایی در این محصولات بیشتر است.

۵. بررسی‌ها نشان می‌دهد که بین قیمت‌های جاری بازار کنجاله سویا با قیمت‌های جهانی کنجاله سویا و یا تغییرات نرخ ارز هیچ ارتباط منطقی وجود ندارد و نوسانات قیمتی کنجاله سویا، نمی‌تواند صرفاً به نوسانات قیمت ارز و یا تأثیر تحریم‌ها مرتبط کرد زیرا در صورت پذیرش این ادله، باید قیمت جو و ذرت نیز به همان نسبت افزایش می‌یافت. لذا بخش عمده‌ای از نارسایی حاکم بر بازار و آشفتگی بازار کنجاله سویا، نتیجه بی‌تدبیری و سوءمدیریت و به‌طور عمده ناشی از اقدامات سوداگری است.

۶. با توجه به تقارن افزایش شدید قیمت نهاده‌های دامی و اجرای ماده (۱۶) قانون افزایش بهره‌وری و تلاش برای هماهنگ شدن تولید و واردات محصولات کشاورزی، به‌نظر می‌رسد مواضع واردکنندگان و سایر دست‌اندرکاران واردات کشور بر عدم اجرای ماده (۱۶) قانون بهره‌وری و همچنین بند «ب» ماده (۱۴۶) قانون برنامه پنجم توسعه قرار دارد و در این راستا تغییرات قیمت خوراک دام و افزایش هزینه‌های تولید فرآورده‌های دامی و به‌تبع آن افزایش قیمت در بازار را به‌عنوان راهی برای عدم اجرای این قوانین مورد استفاده قرار داده‌اند.

۷. با توجه به فضای حاکم بر بخش تولید از قبیل فشارهای هزینه‌ای، واردات بی‌رویه محصول و سرکوب قیمت داخلی فشار بر تولید داخلی، این مسئله قابل پیش‌بینی بود که بخشی از ظرفیت‌های تولیدی از چرخه تولید خارج، میزان تولید کاهش و تعادل بین عرضه و تقاضا به‌هم خواهد خورد و این موضوع سبب افزایش قیمت‌ها با یک وقفه کوتاه‌مدت خواهد شد و این مسئله اکنون در بخش تولید اتفاق افتاده است لذا با دستور نمی‌توان قیمت‌ها را کاهش داد. به‌جای کاهش دستوری قیمت‌ها، ضروری است که به بررسی دقیق‌تر عرضه و تقاضا پرداخته شود و هنگامی که عرضه در جامعه کمتر از تقاضاست نباید انتظار کاهش قیمت‌ها را داشت.

۸. بررسی سیگنال قیمت در بازار، مناسب‌ترین علائم بررسی تحولات در آن است و اگر تغییر قیمت در کالا و یا محصولاتی در محدوده افزایش عمومی قیمت‌ها در جامعه صورت گرفته باشد می‌تواند معمول تلقی شود در غیر این صورت بررسی زنجیره تولید و مصرف، ضروری می‌نماید.

اگر روند بی‌اعتنایی به تولیدکنندگان و سرنوشت آنها استمرار پیدا کند، کشور از نظر اقتصادی احیاناً در مسیرهایی غیرقابل بازگشت و مواجهه با طیف گسترده‌ای از بحران‌های اقتصادی

اجتماعی به‌ویژه در حوزه تولید محصولات دام و طیور قرار خواهد گرفت و هزینه‌های سنگینی باید پرداخت شود.

۹. به‌نظر می‌رسد نوسانات شدید و دوره‌ای قیمت‌های مواد غذایی، می‌تواند نشانگر سیاست مشخصی جهت انحراف افکار عمومی در موضوعات سیاسی و اقتصادی تلقی شود که در آن با ایجاد جو گرانی و آنگاه کنترل قیمت از طرق مستقیم و غیرمستقیم به ایجاد التهاب و سپس کاهش مقطعی آن اقدام می‌شود.

۱۰. با توجه به اینکه حدود ۷۰ درصد از بهای تمام شده شیر و گوشت تولیدی را هزینه خوراک دام تشکیل می‌دهد و سایر هزینه‌های تولید که شامل هزینه نیروی انسانی و هزینه‌های سربار می‌شوند که از انعطاف‌پذیری بسیار کمی برای کاهش برخوردارند در صورتی که هزینه خوراک دام، کاهش و یا افزایش یابد، می‌توان شاهد تغییر قابل ملاحظه‌ای در هزینه‌های تولید بود.

۱۱. ورود به حوزه خوراک دام، یکی از مهمترین و مؤثرترین اقدامات در جهت خروج قطعی و دائمی از شرایط ناپایدار حاضر است که باید با اتخاذ سیاست‌هایی مناسب و با دخالت مستقیم و مؤثر در این حوزه، هزینه‌های دسترسی به این ماده را کاهش و میزان بهره‌وری از آن را افزایش داد. قطعاً در این بین حمایت از ورود مستقیم مصرف‌کنندگان خوراک دام و تأمین نیاز واحدهای تولیدی به‌وسیله خودشان می‌تواند یکی از مهمترین سیاست‌های اتخاذ شده باشد.

۱۲. در صورت وجود نداشتن یک نوع انحصار و پشتیبانی آن از سوی مجموعه‌هایی در دولت، در شرایطی که قیمت خوراک دام و به‌ویژه کنجاله سویا بیش از دو برابر قیمت منطقی (با سود معمول و عادلانه) در کشور توزیع می‌شد و هم‌اکنون نیز با قیمت و سود بسیار بالاتر از معمول عرضه می‌شود نهادهای دولتی و یا تشکیلات‌هایی مانند شرکت کوثر (وابسته به بنیاد شهید انقلاب اسلامی) که از منابع کافی برخوردار هستند قادر بودند با واردات کافی نسبت به کاهش قیمت در بازار اقدام کنند.

به‌نظر می‌رسد که گروهی متشکل از بخش خصوصی و عوامل دولتی با ایجاد موانع در سیر واردات خوراک دام با استفاده از ابزارهایی مانند، مجوزهای واردات (مجوزهای مورد نیاز از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت و همچنین مجوز صدور VIP برای خوراک دام، منابع بانکی مورد نیاز و...) امکان دسترسی به نقدینگی و...، به ایجاد انحصاری در واردات و عرضه این کالاها اقدام کرده‌اند.

لذا ضروری است که نهادهای نظارتی، مشکلات تولیدکنندگان را جدی بگیرید و اختیارات متولیان و مجریان تنظیم بازار را که اجازه تکرار اشتباهات فاحش را می‌دهد رصد نمایند و چاره‌ای برای آن بیاندیشید چراکه این ورطه فقط تولیدکنندگان را گرفتار خواهد کرد، بلکه توده‌های عظیم

مصرف‌کنندگان و به‌ویژه فقرا و محرومان نیز، بیشترین آسیب‌ها را با یک وقفه زمانی نه چندان دور مواجه خواهند شد.

منابع و مآخذ

۱. آمار معاونت دام و وزارت جهاد کشاورزی.
۲. آمار کشتارگاه‌های طیور کشور.
۳. گمرک جمهوری اسلامی ایران.
۴. فریدمن، میلتن. چگونه می‌توان تورم را دائمی کرد؟ انتشار در روزنامه دنیای اقتصاد (سوم و چهارم اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۷).
۵. برادران‌نصیری، مهران و محسن صمدی. نگاهی به وضعیت بخش کشاورزی پس از اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، دفتر مطالعات زیربنایی (گروه کشاورزی)، ۱۳۹۱.
۶. برادران‌نصیری، مهران و محسن صمدی. نحوه اجرای قانون خرید تضمینی با تأکید بر محصول گندم، دفتر مطالعات زیربنایی (گروه کشاورزی)، ۱۳۹۱.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۴۰۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: علل گرانی فرآورده‌های دامی در سال ۱۳۹۰

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه کشاورزی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: مهران برادران‌نصیری، محسن صمدی

ناظر علمی: حسین صفایی

مقتضی: احمد توکلی (رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی: _____

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۳/۱۶